

Olje- og energidepartementet
E-post: postmottak@oed.dep.no

Deres ref.
22/225

Vår ref.
2022/213-2

Saksbehandler
Jan Henrik Sandberg, 976 82 469

Dato
28.04.2022

Forslag til inndeling av åpne områder for vindkraft i utlysingsområder – Høringsuttalelse fra Norges Fiskarlag

Vi viser til høringsnotat fra Olje- og energidepartementet, med høringsfrist 29. april 2022. Norges Fiskarlag har hatt saken på intern høring blant medlemslagene, og denne uttalelsen inkluderer innspill herfra. Medlemslaget Fiskebåt vil også sende et innspill i saken.

Bakgrunn:

Den 9. februar i år sendte Olje- og energidepartementet på høring et forslag til inndeling av de to åpne områdene for vindkraft til havs (Utsira Nord og Sørlege Nordsjø II) i nærmere definerte utlysingsområder. Dette med sikte på videre tildeling av konsesjoner etter havenergilooven § 3-1. Det legges i denne omgangen opp til å installere til sammen 1500 MW på Utsira Nord og 1500 MW på Sørlege Nordsjø II (her kun med tilkobling til det norske kraftnettet). Departementet foreslår to ulike inndelingsalternativer for Utsira Nord. For Sørlege Nordsjø II foreslås tre utlysingsområder, der det legges opp til at to av områdene skal bygges ut i denne omgangen. De to åpne områdene er på til sammen 3 600 km² (tilsvarende en og en halv gang arealet av Vestfold fylke).

Fiskarlagets syn på vindkraft til havs:

Norsk fiskerinæring er basert på fornybar biologisk produksjon, og er helt avhengige av et rent og rikt hav. Våre fiskerier er også en sentral historisk forutsetning for at Norge i dag har råderett, og dermed mulighet til også å drive annen næring slik som vindkraft, i et sjøareal tilsvarende seks ganger Norges landareal.

Fiskerne opplever nå et enormt press for å ta i bruk nye områder til vindkraftformål, særlig i Nordsjøen. Når det gjelder utbygging av vindkraftverk til havs har vår forutsetning hele tida vært at dette *ikke* må ødelegge for havmiljøet, viktige gyte- og oppvekstområder eller for fiskernes driftsgrunnlag. Allikevel søkes både bunnfaste og flytende turbiner plassert på relativt grunne områder til havs, noe som ofte er sammenfallende med våre aller beste fiskebanker og gyteområder.

Vi forutsetter at regjeringen legger Stortingets forutsetning, om at «*det er avgjørende at en satsing på havenergi lar seg forene med god sameksistens med fiskeriinteressene*», til grunn for det videre arbeidet. I tillegg er det avgjørende utbygging av vindkraftverk til havs fra nå av bygger på gode og tverrfaglige analyser av konsekvenser, samfunnsøkonomi og reelle utslippsreduksjoner (som også ser ut over det interne norske klimaregnskapet).

Kunnskapsgrunnlaget om effekter av vindkraft på marint miljø, fiskebestander og fiskerinæring er fortsatt mangelfullt. Ikke minst fører vindkraftanlegg til vedvarende høy støy under vann. Dette kan påvirke vandringer og gyteatferd negativt, særlig for pelagiske arter som sild, tobis og makrell. Fiskere i andre land har erfart at vindkraftverk kan ha stor skremmeeffekt på slike bestander.

Dersom en skal oppnå god sameksistens må sjøbunnen i aktuelle områder kartlegges i detalj, fortrinnsvis gjennom MAREANO-programmet, som også inkluderer marinbiologiske undersøkelser. Da vil en på en god måte kunne identifisere fiskefelt, gyteområder og marine naturtyper. Et slikt felles kunnskapsgrunnlag vil også være nødvendig for forskning og kunnskapsinnhenting. Vi forventer at regjeringen vil stille krav om nødvendig kunnskapsinnhenting og kartlegging *før* aktuelle blokker/delområder lyses ut, og *før* aktuelle konsekvensutredninger gjennomføres.

Innspill til inndeling av åpne vindkraftområder i utlysningsområder:

Norges Fiskarlag har i utgangspunktet akseptert utbygging av vindkraft på Utsira Nord og i Sørliche Nordsjø II, så lenge det tas nødvendig hensyn til fiskeri og gyteområder også innenfor disse områdene. I høringsnotatet vises det til at fiskeriene i Sørliche Nordsjø II foregår i nordøst, samt i et område på vestsiden. På Utsira Nord oppgis det å være mindre fiskeriaktivitet, men noe reketrålning. Dette er i stor grad riktig, men ikke helt dekkende (se nedenfor).

I høringsnotatet slår departementet også fast: «*Tobis er ein fisk med særleg viktig funksjon i økosystemet i Nordsjøen. Departementet vil difor ikkje legge utlysningsområde i gytefelt for tobis*». Dette er svært viktig presisering, som i realiteten krever at aktuelle gyteområdene innenfor de åpne områdene kartlegges i detalj, fortrinnsvis gjennom MAREANO-programmet.

Utsira Nord:

Begge de foreslåtte alternativene legger opp til skipstrafikksoner i øst og sør, samt sikkerhetssoner mellom vindkraftområdene og skipstrafikksonene i øst. Etter vår oppfatning er dette viktig for sikker og rasjonell sjøverts ferdsel. Høringsnotatet nevner ikke at det også foregår et aktivt teinefiske vest av Utsira. Det aktuelle teinefiskeområdet er vist med koordinater og i kart i uttalelsen fra Fiskarlaget Vest og Møre og Romsdal Fiskarlag (vedlagt). Etter vår oppfatning må dette teinefiske kunne foregå som før, fortrinnsvis ved at området avsettes til fiske, tilsvarende tobisområdene i Sørliche Nordsjø II. Trafikksepareringssystemet på vestsida av Utsira Nord, samt hoved- og bileder på østsida av øya Utsira må fortsatt kunne nyttes av fiskefartøy og øvrig skipstrafikk.

Sørliche Nordsjø II:

Det er både positivt og nødvendig at de viktigste tobisfeltene er tatt ut av selve forslaget til utlysningsområder. Det må også sikres at mindre tobisfelt innenfor Sørliche Nordsjø II identifiseres gjennom detaljkartlegging i MAREANO-programmet, slik at også disse feltene kan bli ivarettatt. Vi mener det foreslåtte utlysningsområdet i nordvest må avgrenses med en rett linje ved fiskeområdet kalt Inner Shoal, som vist i vedlegget fra Fiskarlaget Vest og Møre og Romsdal Fiskarlag. Vi minner også om at det i Sørliche Nordsjø II drives arealkrevende fiskerier, noe som krever en buffersone på minst en nautisk mil til evt. vindturbiner.

Det drives et aktivt fiskeri både vest- og øst av selve Sørliche Nordsjø II, med ferdsel av fiskefartøy mellom disse fiskeområdene. Dersom fartøy må gå sør for Sørliche Nordsjø II vil disse komme inn i dansk sone, som har egne rapporteringskrav, noe en derfor ønsker å unngå. Ved utlysning av området i øst er det derfor behov for transportkorridor gjennom dette feltet, slik at feltet da deles i to. Vi foreslår en slik korridor i forlengelse av korridoren mellom de to andre foreslåtte feltene i nord-vest og sør-vest, jf. fig. 8 i høringsnotatet og side 5 i vedlagte innspill fra Fiskarlaget Vest og Møre og Romsdal Fiskarlag. I sum mener vi at feltet i øst (delt av foreslått transportkorridor) og feltet i sør-vest fortrinnsvis bør lyses ut som tildelingsområder i denne omgang.

Sameksistens og arealeffektivitet:

I høringsnotatet slår departementet fast: «*Når det kjem til arealeffektivitet forventer departementet at dette for dei fleste prosjekta vil ligge mellom 5 og 7 MW/km²... Areal er en knapp ressurs, og meir arealeffektiv teknologi bidreg til betre ressursutnytting. Departementet ønskjer å legge til rette for ei arealeffektiv utnytting av dei opna områda*». Norges Fiskarlag støtter opp om departementets ønske, og mener det er helt avgjørende for god sameksistens til havs at det legges opp til å produsere mest mulig energi på minst mulig areal.

Vi konstaterer at Universitetet i Bergen/Bergen Offshore Wind Centre, Norwegian Offshore Wind Cluster, mange vindkraftselskap og flere politiske parti viser til tilsvarende tall for arealeffektivitet som departementet (5-7 MW/km²). Her legges det til grunn av en kan produsere like mye kraft fra havvind innenfor et havareal på 70 x 70 km (4900 km²), som all norsk vannkraftproduksjon til sammen. Vi håper og forventer at disse tallene, som nå legges til grunn for satsingen på havvind i Norge, er faktabaserte og mest mulig riktige. Siden vindkraft ikke er regulerbar, og er avhengig av balansekraft fra norsk vannkraft, vil det neppe være reelt behov for mer havvindutbygging enn dette. Dette utbyggingsbehovet må også være en øvre grense for det arbeidet NVE nå har fått i oppdrag å starte opp, i forhold til å identifisere nye potensielle områder for vindkraftverk til havs.

Med hilsen
Norges Fiskarlag

Sverre Johansen

Jan Henrik Sandberg

Kopi til: Medlemslag, Nærings- og fiskeridepartementet, Fiskeridirektoratet, NVE, Miljødirektoratet og Havforskningsinstituttet.

Vedlegg:

- «Forslag til inndeling av opne område for vindkraft til havs i utlysingsområde - Uttale frå Fiskarlaget Vest og Møre og Romsdal Fiskarlag», datert 20. april 2022.
- «Veileder for arealtildeling, konsesjonsprosess og søknader om vindkraft til havs, og forslag til endringer i havenergiloven og havenergilovforskriften - Høringsuttalelse fra Norges Fiskarlag», datert 26. august 2021.

Brevet er godkjent elektronisk og sendes uten håndskrevet signatur.

Bergen, 20.04.22

Sakshandsamar: Eirin Kongestøl Espeland

Dykkar ref: 2022/213

Norges Fiskarlag

Forslag til inndeling av opne område for vindkraft til havs i utlysingsområde – uttale

Fiskarlaget Vest og Møre og Romsdal Fiskarlag viser til høyringsmail av 17.02.22 om ovannemnde sak.

Olje- og energidepartementet har sendt ut eit forslag til inndeling av dei to opna områda for vindkraft til havs, Utsira Nord og Sørlege Nordsjø II. Grunngevinga for oppdelinga er å unngå overlappende prosjekt, samt identifisere områda som er best eigna til vindkraftproduksjon med omsyn til lønsemd og andre arealinteresser. Utlysingsområda er tenkt å vere store nok til at det er rom for fleksibilitet for plassering av vindturbinar dersom det under konsekvensutgreiinga blir gjort funn det må takast omsyn til.

Departementet foreslår to ulike inndelingsalternativ for Utsira Nord, begge med total kapasitet 1500 MW. For Sørlege Nordsjø II er det foreslått tre utlysingsområde med kapasitet på 1500 MW, der to av tre område skal lysast ut.

Utsira Nord

Olje- og energidepartementet har kome med to alternativ for inndeling av Utsira Nord, avhengig om Forsvaret sitt skytefelt i området blir avvikla eller ikkje. Sidan Forsvaret sitt skytefelt er foreslått avvikla ønskjer departementet å foreslå utlysing av alternativ 1.

- Alternativ 1: totalt fire utlysingsområde. To større område med kapasitet på 500 MW og to mindre med kapasitet på 250 MW.
- Alternativ 2: totalt tre utlysingsområde. To større med kapasitet på inntil 600 MW og eitt mindre område på inntil 300 MW.

Begge alternativa legg opp til skipstrafikkzone i aust og sør, samt sikkerheitssone mellom vindkraftområde og skipstrafikksona i aust.

Departementet ønskjer å leggje til rette for teknologiutvikling og kostnadsreduksjon på flytande havvind, for fleire aktørar. Dei større områda er difor tenkt til prosjekt som bidreg til oppskalering av teknologien og dei mindre områda er tenkt til utvikling av ny teknologi.

Spesielt i Rogaland fylke registrerer ein aukande interesse for etablering kystnære testområde for vindturbinar, samt søknadar etter petroleumsloven for etablering av vindturbinar ved petroleumsinstallasjonar, i område som ikkje er avsett til slik verksemd. Det er viktig at det blir lagt til rette for teknologiutviklingsområde for vindturbinar innanfor allereie avsette areal til vindkraft.

I høyringsnotatet blir det nemnd at det blir drive reketråling i området ved Utsira Nord, men det blir ikkje nemnd at det blir drive teinefiske i området vest av Utsira. Området kor det blir drive teinefiske innanfor området som er avsatt til vindkraft/skipstrafikkzone er markert i blått.

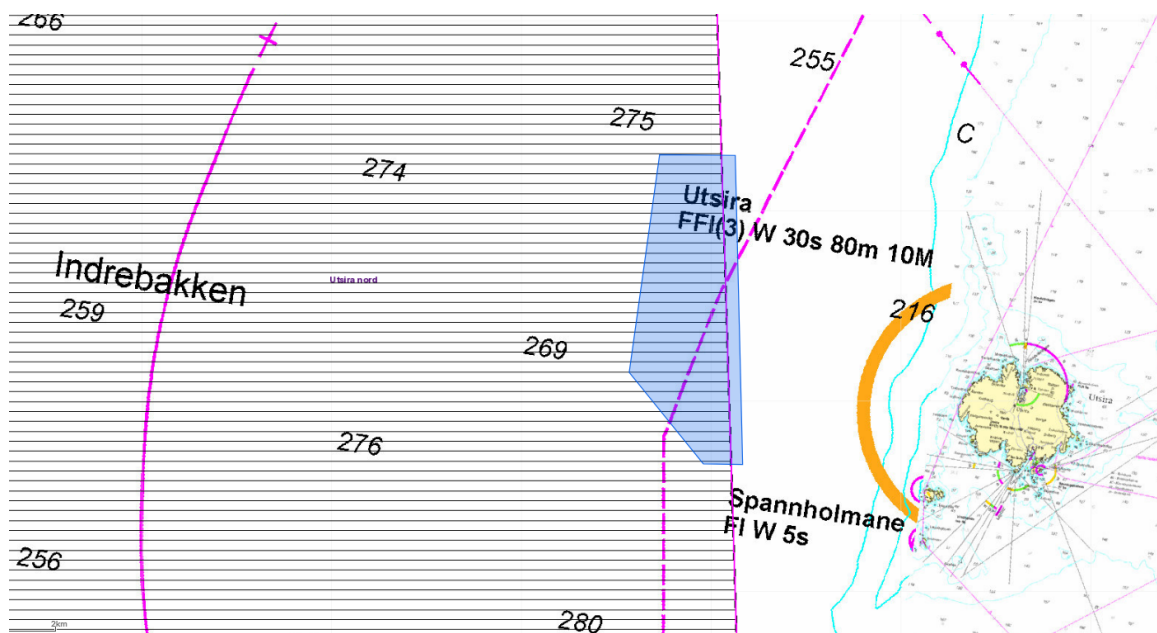
Ei grense kan trekkast mellom følgjande punkt:

N59° 21' 26" E 004° 43' 10"

N59° 20' 53" E 004° 41' 44"

N59° 17' 48" E 004° 41' 53"

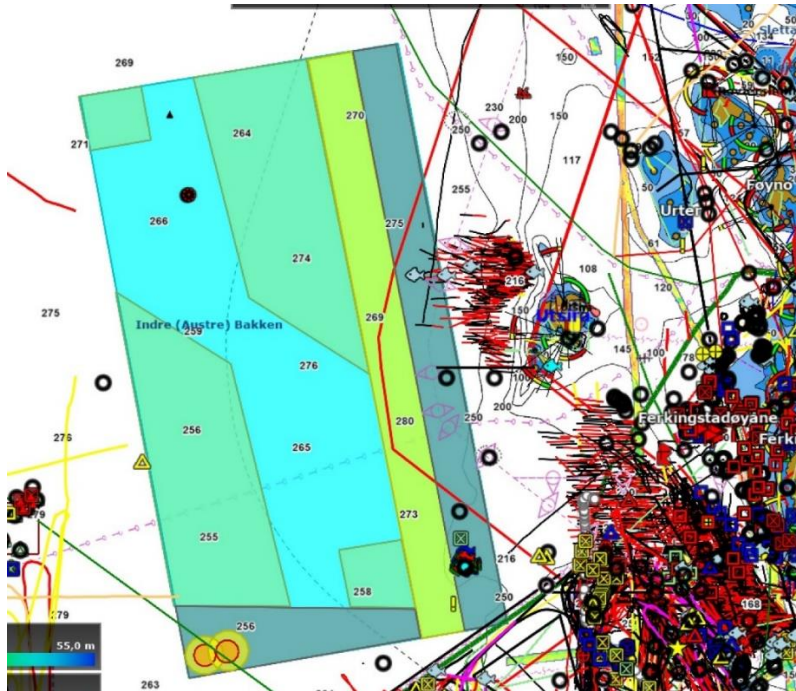
N59° 17' 38" E 004° 44' 35"

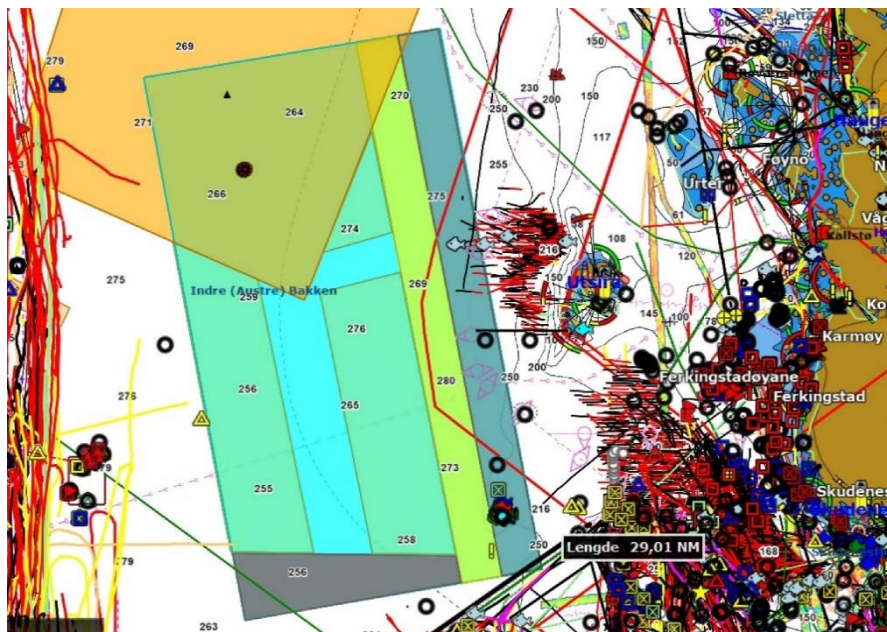
Fiskarlaget Vest og Møre og Romsdal Fiskarlag meiner at fiske må kunne foregå som før og området må avsetjast til fiske, tilsvarande tobisområda i Sørlege Nordsjø II. Det må òg setjast

tilstrekkeleg sikkerhetssone mellom fiskeområdet og tildelingsområda for vindkraft. Trafikksepareringssystemet på vestsida av Utsira Nord samt hoved- og bileier på austsida av øya Utsira må fortsatt kunne bli nytta av skipstrafikken.

Alternativ 1 med sporingsdata for rekefiske (sør og sør-aust) og krepseteiner (aust):

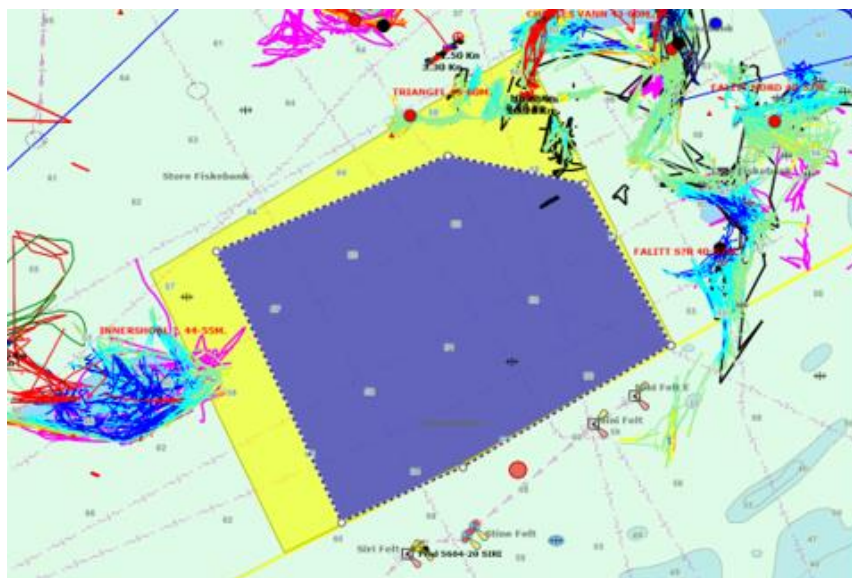
Alternativ 2 med forsvaret sitt skytefelt og sporingsdata for rekefiske (vest, sør og sør-aust) og krepseteiner:

Sørlige Nordsjø II

Olje- og energidepartementet ber om innspel på kva to område av dei tre foreslåtte områda som bør lysast ut.

Fiskarlaget Vest og Møre og Romsdal Fiskarlag er positiv til at tobisfeltet er teke ut av utlysingsområda. Ein finn det beklageleg at området ikkje er avgrensa i samsvar med Fiskebåt/Norges Fiskarlag sitt forslag:

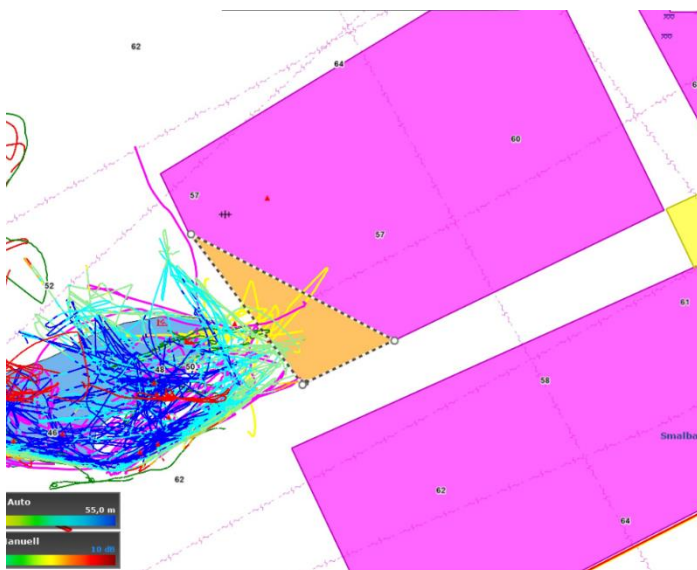

Gult område er Sørlige Nordsjø II og lilla område er Fiskebåt/Norges Fiskarlag sitt forslag til avgrensning
(Kjelde: Sporingskart tobis - Herøyfjord)

Oppgjeve koordinatar samsvarar ikkje med karta i høyringsnotatet. Det må sikrast at tobisfeltet er utelatt frå utbyggingsområda. Fiskarlaget Vest og Møre og Romsdal Fiskarlag meiner at utbyggingsområdet må avgrensast med ei rett linje ved Inner Shoal, som vist under og mellom følgjande punkt:

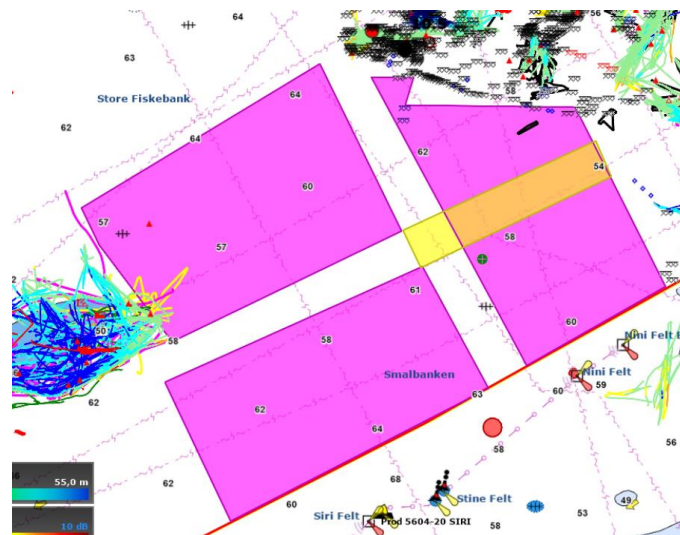
N56° 42' 30" E 004° 38' 15"

N56° 46' 53" E 004° 22' 58"

Foreslått avgrensning til venstre og departementet sitt forslag til inndeling til høyre

Vidare vil ein peike på at det blir drive fiske på både vest- og austsida av Sørliche Nordsjø II med ferdsel av fiskefartøy mellom desse felta. Ved utlysning av området i aust, ser ein dermed behov for transportkorridor gjennom dette feltet. Ein foreslår ein slik korridor i forlengelse av transportkorridoren mellom felta i nord-vest og sør-vest, slik at feltet i aust blir delt i to:

Foreslått transportkorridor i gult

Dersom ein går sør om Sørliche Nordsjø II vil ein kome inn i dansk sone med rapporteringskrav, noko ein ønskjer å unngå.

Fiskarlaget Vest og Møre og Romsdal Fiskarlag meiner at feltet i aust og sør-vest bør lysast ut som tildelingsområde i Sørlege Nordsjø II med foreslått transportkorridor.

Generelle merknadar

Fiskarlaget Vest og Møre og Romsdal Fiskarlag føreset at fiskeriinteressene blir ivareteke under heile prosessen. Ein konstaterer at fiskeria endrar seg og at ein må ta heilskapleg vurderingar som òg ivaretek nyare utvikling i fiskeria.

Kunnskapsbehov som områdekartlegging (MAREANO), påverknad på gyting, vandring, sedimentering, planktonproduksjon, potensiale for forureining inkl. mikroplast m.m. må avklarast før konsekvensutgreiingar og før konsesjonar blir gjeve. Om det under områdekartlegginga kjem fram kunnskap om at område innafor Utsira Nord og Sørlege Nordsjø II er marinbiologisk viktig føreset ein at det blir tatt omsyn til i den vidare. Forsking må utførast av uavhengige aktørar.

Ein støttar departementet sitt ønskje om å leggje til rette for ei arealeffektiv utnytting av områda, i den grad ein produserar mest mogleg energi på minst mogleg areal. I tillegg må det vere fokus på fornying og utbetring etter kvart som teknologien utviklar seg.

Det må stillast økonomiske garantiar for fjerning av utrangerte anlegga samt beredskapsplan i høve forureining og redning innanfor vindkraftområdet.

Til slutt vil ein peike på at fiskerinæringa er basert på fornybar biologisk produksjon, og er difor avhengig av eit reint og produktivt kyst- og havmiljø mest mogeleg fritt for miljøgifter, framandstoff og legemiddel. Ein har eit stort felles ansvar, både nasjonalt og internasjonalt, for å oppretthalde eit reint og produktivt hav. Det er avgjerande for kvalitet, omdøme og marknadsverdi for norsk sjømat. Det er viktig å førebyggje då det ofte er vanskeleg og dyrt å rydde opp i ettertid. I tillegg er ein avhengig av å ha eigna areal å fiske på.

Med venleg helsing

Fiskarlaget Vest og Møre og Romsdal Fiskarlag

Britt Sæle Instebø

Eirin Kongestøl Espeland

Kopi per mail: Regionlaga

Brevet er elektronisk godkjent og blir sendt utan handskriven underskrift

Olje- og energidepartementet
Postboks 8148 Dep.
0033 Oslo

Deres ref:
21/1223

Vår ref
2021/634-2

Saksbehandler
Jan Henrik Sandberg,

Dato
26.08.2021

Veileder for arealtildeling, konsesjonsprosess og søknader om vindkraft til havs, og forslag til endringer i havenergiloventen og havenergilovforskriften - Høringsuttalelse fra Norges Fiskarlag

Vi viser til Olje- og energidepartementets høring av veileder for arealtildeling, konsesjonsprosess og søknader om vindkraft til havs, samt forslag til endringer i havenergiloventen og havenergilovforskriften. Departementet ber her om tilbakemeldinger på den foreslåtte tildelingsmodellen, særlig om prekvalifiseringsprosessen og innen hvilke fagfelt en aktør skal ha kompetanse.

Norges Fiskarlag takker for anledningen til å komme med en uttalelse, samt for utsatt høringsfrist. Saken har vært på intern høring blant medlemslagene. Vi viser også til medlemslaget Fiskebåt sin uttalelse, datert 15. juli 2021.

Norges Fiskarlags grunnleggende syn

Norsk fiskerinæring er basert på fornybar biologisk produksjon, og fiskerne er helt avhengige av et rent og rikt hav. Det skiller vår næring fra mange andre brukere av hav og kyst. Fiskerinæringa gir store ringvirkninger, og våre mer enn 10 000 fiskere bidrar til ytterligere 18 600 årsverk langs kysten. Våre fiskerier er også en sentral historisk forutsetning for at Norge i dag har råderett, og dermed også mulighet til også å drive petroleumsutvinning og annen næring, i et sjøareal på om lag 2 mill. kvadratkilometer (tilsvarende mer enn seks ganger Norges landareal).

Fiskerne opplever en stor og økende konkurranse om sjøarealer og fiskeområder. Ikke minst er det nå et sterkt politisk press om å bygge ut vindkraft til havs. Ut fra hva vi erfarer skjer dette uten at det på forhånd legges gode og tverrfaglige analyser av konsekvenser, nytteverdi og totale samfunnsøkonomiske effekter til grunn.

Både bunnfaste og flytende vindkraftverk søkes som regel plassert på relativt grunt vann. Slike grunner er ofte sammenfallende med våre aller beste naturgitte fiskefelt og gyte- og oppvekstområder. Selv om Norges Fiskarlag er positiv til ny næringsutvikling, så må det være en forutsetning at utbygging av vindkraftverk i norske farvann *ikke* må ødelegge for havmiljø, viktige

gyte- og oppvekstområder eller fiskernes driftsgrunnlag. Det må legges en streng føre var tilnærming til grunn, som også ivaretar de marine artenes vandringsmønster, reproduksjon og mattilgang.

I det videre arbeidet med å utvikle rammevilkår for vindkraftutbygging til havs må myndighetene legge Stortingets forutsetning, om at *«det er avgjørende at en satsing på havenergi lar seg forene med god sameksistens med fiskeriinteressene»*, til grunn. Det gjelder også der vindkraftverk til havs behandles og gis konsesjon etter petroleumslovens bestemmelser (jf. Equinors Hywind Tampen-prosjekt).

Innspill til veileder for arealtildeling, konsesjonsprosess og søknader for vindkraftverk til havs

Utkastet til veileder, som nå er på høring, beskriver prosessen *etter* at et område allerede er åpnet for vindkraftutbygging. Åpning av havområder for mulig vindkraftutbygging er regulert av havenergiloven og havenergiforskriften, og avgjøres av Kongen i statsråd. Dette regelverket er ikke på høring nå. Det bør allikevel presiseres at Norges Fiskarlag, gjennom flere tidligere høringer, har gitt klart uttrykk for regelverket for åpning av nye områder for vindkraft til havs *ikke* gir et tilstrekkelig godt faglig grunnlag til å kunne ta forsvarlige avgjørelser. Vi vil komme nærmere tilbake til denne problemstillingen når Stortinget senere i høst skal behandle Meld. St. 36 (2020–2021) Energi til arbeid – langsiktig verdiskaping fra norske energiresurser. Her foreslår regjeringen bl.a. at enda flere norske havområder skal åpnes for vindkraftutbygging.

Inndeling av åpnete områder for vindkraft i mindre arealenheter og utlysning av disse områdene

Etter at et havområde er åpnet for konsesjonsbehandling, skal området etter planen deles inn i mindre utlysningsområder. Selv om Fiskarlaget har akseptert en viss utbygging av vindkraftverk i de to områdene som nylig er åpnet for dette formålet (Utsira Nord og Sørlege Nordsjø II), så har fiskeriorganisasjonene blitt forespeilet at kun begrensede deler av disse områdene skal lyses ut for utbygging. Det har hele tiden vært en forutsetning fra vår side at det, også innenfor de åpnete områdene, skal være mulig å ivareta hensynet til gyte- og fiskeområder. Fiskarlaget og Fiskebåt har i den sammenhengen bl.a. dokumentert viktige tobisfelt innenfor Sørlege Nordsjø II. Disse tobisfeltene har stor økologisk og økonomisk verdi, og de er sårbare for inngrep. Vi har hatt flere møter med ulike havvindselskap, og har her fått forsikringer om at det fra deres side ikke er ønskelig å søke om å bygge ut vindkraftverk i disse områdene. Det er noe også myndighetene må følge opp.

I realiteten vil det ikke være mulig å drive nevneverdig fiske inne i såkalte «vindparker» til havs. Måten fisket utøves på gjør at det beslaglagte området vil bli betydelig større enn selve anleggsområdet. Vindkraftverkene vil også legge begrensninger på ferdsel og mulighet for redning ved evt. havari. Av den grunn må vindkraftanleggene, inkludert aktuelle sikkerhetssoner, avgrenses så langt det er mulig.

Det står ikke noe konkret i forslaget til veileder om hvor store sikkerhetssoner som er tenkt etablert ved vindkraftanlegg til havs, men sikkerhetssonen rundt hver turbin må etter vårt syn ikke overstige 500 meter (tilsvarende som for petroleumsinstallasjoner). I tillegg må kabler fra vindkraftverkene (både til Fastlands-Norge, kontinentet, Storbritannia og til aktuelle petroleumsinstallasjoner) legges der de er til minst mulig hinder for fiske. Det bør stilles krav om felles nettløsninger, slik at omfanget av kabler på sjøbunnen blir minst mulig. Dersom det oppstår hefter etter nedgraving av kabler / kabelkryssinger, som kan være til hinder eller fare for fiskeri, så må disse fjernes.

På denne bakgrunn anmoder Norges Fiskarlag Olje- og energidepartementet om en nærmere dialog om hvilke utlysningsområder, som skal lyses ut innenfor områdene som nå er åpnet for vindkraftutbygging (Utsira Nord og Sørlege Nordsjø II).

Prekvalifiseringsprosess og tildeling av utlysingsområder

Departementet legger opp til at aktuelle søkere om vindkraftkonsesjoner skal gjennomgå en prekvalifiseringsprosess. Dette for å sikre at de oppfyller nødvendige krav og kompetanse. Norges Fiskarlag vil i denne sammenhengen vise til viktigheten av at det allerede i prekvalifiseringsprosessen legges avgjørende vekt på hvordan søkerne konkret vil ivareta de hensynet til marint miljø, fiskebestandene og norsk fiskerinæring. Allerede i november 2020 spilte vi inn overfor NVE at de aktuelle søkernes hensyntagen til havmiljø, fiskebestander og god sameksistens med fiskeriene måtte tillegges avgjørende vekt, når aktuelle søkere skulle prioriteres. Dette må derfor synliggjøres i veilederens del II på en langt tydeligere måte enn det utkastet legger opp til. Bl.a. må hensynet til fiskeriinteresser og marint miljø nevnes som et av kravene til innhold i en konsesjonssøknad (kap. 6 i utkastet til veileder).

Vindkraftverk på land har som regel en teknisk levetid på ca. 25 år. I åpent hav vil levetida sannsynligvis bli vesentlig kortere enn det. Etter vår oppfatning må områdene/sjøbunnen så langt som mulig tilbakeføres til naturtilstanden etter endt levetid for de aktuelle vindkraftverkene. I prekvalifiseringsprosessen må de ulike søkernes kompetanse og økonomiske sikkerhet for opprydding derfor vektlegges svært høyt. Vi konstaterer at det for anlegg som konsesjonsbehandles etter akvakulturlovens bestemmelser kreves finansiell sikkerhet / bankgaranti for opprydding. Dette er en modell som etter vår oppfatning også bør vurderes innført for vindkraftverk til havs.

Kunnskap for fastsetting av utredningsprogram, konsekvensutredninger og detaljplaner

Norges Fiskarlag har lang erfaring med utredningsprogram, konsekvensutredninger og utbyggingsplaner, først og fremst som berørt part. En konsekvensutredning skal i store trekk kun basere seg på eksisterende kunnskap, og legger i liten grad opp til ny forskning. Av den grunn er det svært problematisk at kunnskapsgrunnlaget om effekter av vindkraftutbygging på fiskeri og marint miljø i norske farvann fortsatt er såpass mangelfullt.

Vår erfaring er at konsekvensutredninger har blitt gjennomført på en måte som systematisk har undervurdert hensynet til havmiljø, gyte- og oppvekstområder, sjømattrygghet og en allerede eksisterende fiskerinæring. På den andre siden opplever vi at antatte positive effekter av ny virksomhet har blitt til dels sterkt overvurdert. Det har også skjedd der vindkraftanlegg til havs har blitt tildelt konsesjon i norske farvann. Vi konstaterer at også Fiskeridirektoratet viser til at de, i prosesser knyttet til vindkraft til havs, har opplevd at viktige fiskerinærings- og miljøaspekter ikke i stor nok grad har blitt vurdert i tidlig planleggingsfase.

Det er allment kjent at fundamenter for bunnfaste vindturbiner kan føre til ansamlinger av bunnfisk, på samme måte som f.eks. ved skipsvrak. På den andre siden fører vindkraftanlegg til vedvarende støy / infralyd under vann, noe som kan påvirke vandringer og gyteatferd negativt, ikke minst for pelagiske arter som sild og makrell. Fiskere fra andre land (bl.a. Skottland) har også vist til at vindkraftverk kan ha skremmeeffekt på fisk. Kunnskapen om dette er fortsatt svært begrenset, og problemstillingen ble derfor særskilt prioritert i Havforskningsinstituttets tildelingsbrev for 2020. Nærmere bestemt ble instituttet bedt om å «undersøke hvordan støy og vibrasjoner fra vindparker til havs påvirker sild og andre pelagiske bestander, særlig i gyteperioden». Etter hva vi kjenner til, så er det fortsatt ikke igangsatt ny forskning angående dette. Imidlertid har instituttet utarbeidet en kunnskapsoppsummering og koordinert en søknad til Norges Forskningsråd. Denne søknaden ble dessverre ikke finansiert. Etter Norges Fiskarlags oppfatning er tematikken såpass viktig at det bør kunne gis en direkte statlig bevilgning til dette forskningsformålet.

Installasjoner i havet endrer strømforholdene lokalt. Konsekvensene av slike installasjoner i stort omfang er mindre kjent, men observasjoner viser at dette kan endre bunnstrømforholdene, føre til oppvirvling og endre sedimenteringsforholdene. Dette kan igjen føre til negativ påvirkning av

gyteområder for arter som tobis og sild. Det er også usikkert i hvilken grad vindkraftutbygging i stor skala vil påvirke overflatevind, strømforhold, upwelling og primærproduksjon i nærområdene til anleggene. Etter vår oppfatning er det også nødvendig å ha forskningsbasert kunnskap om disse forholdene, før det gis flere konsesjoner til vindkraftverk til havs.

Vi konstaterer at nyere forskning, som inkluderer energibalansen i atmosfæren og oppdaterte erfaringstall, viser at vindkraftproduksjonen per arealenhet faller betydelig dersom anleggene blir virkelig store. Øvre grense for kraftproduksjon i større vindkraftverk til havs ligger her på 1-2 W/m². Arealbehovet for produksjon av en gitt mengde kraft fra et havvindanlegg vil derfor kunne bli 3-4 ganger større enn mange har forventet. I så fall frykter vi at en langt større andel av områdene som nå er åpnet (Utsira Nord og Sørlege Nordsjø II), vil kunne bli utlyst og bygget ut med vindkraftanlegg, enn det som er forutsatt. Vi mener derfor det så snart som mulig må etableres god og næringsnøytral kunnskap om det reelle arealbehovet som følger av vindkraftproduksjon til havs.

Dersom en skal kunne oppnå god sameksistens der det er åpnet for utbygging av vindkraftverk er det nødvendig å kartlegge sjøbunnen i detalj, jf. innspill fra Fiskebåt og Fiskarlaget til MAREANO sitt langtidsprogram. Først da vil det være mulig å ivareta viktige fiske-, gyte- og oppvekstområder innenfor de åpnete områdene. Et slikt felles kunnskapsgrunnlag vil også være nødvendig for planlegging av fundamentering/forankring og kabeltraseer, samt for forskning og kunnskapsinnhenting.

Nettilknytning for vindkraftverk til havs

I utkastet til veileder foreslår departementet at strøm/nettanlegg bør planlegges, bygges og finansieres av selskapene som skal eie vindkraftverkene, og at det i denne sammenheng kan være en fordel med felles nettløsninger. Vi konstaterer at mange investorer og havvindelskap i denne sammenhengen krever en snarlig klarering av nettinfrastruktur, ikke minst såkalte «hybride forbindelser». Her skal vindkraftverkene til havs etter planen kobles opp mot både Fastlands-Norge, EU, Storbritannia og ulike petroleumsinstallasjoner. Da vil norsk vannkraft kunne utnyttes som balansekraft, samtidig som økt kapasitet for kraftoverføring mellom ulike land, evt. også utskilling av egne prisområder til havs, vil kunne generere svært store såkalte «flaskehalsinntekter».

Virkningene av et slikt «hybrid overføringsnett» for overføring av kraft i Nordsjøregionen må etter vår oppfatning vurderes grundig i et samfunnsøkonomisk perspektiv. Det bør i den sammenhengen gjennomføres en god og næringsnøytral analyse av hvordan økt kraftpris vil påvirke strømkunder i Norge (inkludert kraftkrevende industri og fiskeri- og sjømatnæring). For fiskerinæringa sin del er det også viktig at et slikt stort hybrid overføringsnett for kraft i Nordsjøregionen ikke blir til hinder for fiske.

Departementets vektlegging i behandling av konsesjonssøknaden

Det bør være bred politisk enighet om at enhver utbygging av vindkraftverk i norske farvann må være samfunnsøkonomisk lønnsom, samtidig som miljø- og fiskeriinteresser må bli ivaretatt. Det vil derfor være naturlig at det allerede under prekvalifiseringsrunden kreves at aktuelle deltakere legger frem dokumentasjon som underbygger prosjektets samfunnsøkonomiske lønnsomhet i et totalperspektiv, der også miljø- og fiskeriinteressene blir inkludert.

I utkastet til veileder står det i denne sammenhengen (s. 6): «*Departementet som konsesjonsmyndighet vil vurdere den samfunnsøkonomiske lønnsomheten til prosjektene i konsesjonsbehandlingen. I departementets behandling vil det enkelte prosjekts bedriftsøkonomiske lønnsomhet, herunder forventede inntekter, investerings- og driftskostnader over prosjektets levetid, samt andre samfunnsmessige fordeler og ulemper avveies. Vurderer departementet at ulempene for allmenne interesser er større enn fordelene ved prosjektet, vil konsesjonssøknaden bli avslått.*»

Dette er noe vi støtter. Etter vår oppfatning er fiskeri den klart viktigste berørte parten i forhold til utbygging av vindkraftverk til havs. Hensynet til fiskerinæringa må derfor konkret nevnes i avsnittet.

I samme kapittel (s. 6) står det også: «*Ulemper for allmenne og private interesser ved å etablere vindkraft til havs er blant annet arealkonflikter knyttet til forsvarsinteresser, skipsfart, fiskeriinteresser og petroleumsvirksomhet*». Konfliktene med fiskerinæringa vil kunne omfatte flere forhold enn kun arealbruk. Vi foreslår derfor at ordet «arealkonflikter» i dette tilfellet erstattes med «konflikter».

Mer om vurdering av samfunnsnytte ved utbygging av vindkraftverk til havs

Vi konstaterer at såkalte «vindparker» på land har møtt økende motstand på grunn av irreversible naturinngrep, utilstrekkelig hensyntagen til lokalmiljøet og usikker samfunnsøkonomisk lønnsomhet. Nå er det i stedet et svært stort press for å starte en massiv utbygging av vindkraft til havs. Det som inntil nå har begrenset denne utviklingen er ikke minst hvor gode rammevilkår politikerne har vært villige til å gi til formålet. Det virker i den sammenhengen å være langt enklere å lobbyere for etablering av ny vindkraftutbygging til havs, enn å ivareta hensynet til vår tradisjonelle, lønnsomme og subsidiefrie høsting av sjømat. Investorer, vindkraftselskap, interesseorganisasjoner og mange politikere forventer derfor at det i nær framtid vil bli gitt enda gunstigere rammevilkår for utbygging av vindkraft. Dette er igjen den grunnleggende årsaken til at norske fiskere opplever at deres fiskeområder er under stadig større press.

I Meld. St. 36 (2020 –2021) Energi til arbeid – langsiktig verdiskaping fra norske energiresurser står det at Regjeringen vil: «*Legge til rette for samfunnsøkonomisk lønnsom utbygging av fornybar kraftproduksjon til havs i Norge, og at prosjekter i Sørlige Nordsjø II kan realiseres uten statsstøtte*». Med andre ord legges det her opp til at det først skal kunne gis konsesjon dersom prosjektene er å regne som samfunnsøkonomisk lønnsomme i et totalperspektiv. Fordelene med utbyggingen må da være større enn de samlede skadene og ulempene tiltaket vil medføre. For å kunne vurdere dette på en faglig god måte må konsesjonsmyndigheten ha tilstrekkelig god kompetanse, også innen fiskerinæring og marint miljø. I NVEs eksempelberegninger i den aktuelle stortingsmeldingen er hensynet til skade og ulempe på fiskeriene og det marine miljøet dessverre *ikke inkludert* i de samfunnsøkonomiske vurderingene. Etter vår oppfatning er det svært bekymringsfullt. Dette må korrigeres i oppfølgingen av meldingen, samt i det videre arbeidet med å etablere rammevilkår for utbygging av vindkraftverk til havs.

Utbygging av vindkraftverk i norske farvann er i dag i utgangspunktet ikke samfunnsøkonomisk lønnsomt. Det vises allikevel til at vindkraftverk til havs skal kunne bygges uten subsidier (bunnfast havvind). Dette er naturligvis et definisjonsspørsmål. På bakgrunn av de mange møtene fiskeriorganisasjonene har hatt med ulike havvindselskap, så virker finansieringsmodellene bl.a. å være basert på:

- Direkte statsstøtte fra Enova («flytende havvind»)
- 78 % oljeskatt-støtte (vindkraftverk som kobles opp mot petroleumsinstallasjoner)
- Støtte fra NOx-fondet (vindkraftverk som kobles opp mot petroleumsinstallasjoner)
- Indirekte bidrag til økt lønnsomhet for havvind, gjennom innføring av en særnorsk svært høy CO2-avgift
- Etablering av nett/strømkabler fra vindkraftanleggene til både kontinentet, Storbritannia og til norsk fastland (hybridnett), slik at norsk vannkraft kan utnyttes som balansekraft og en kan oppnå såkalte «flaskehalsinntekter»

I tillegg konstaterer vi at Stortinget har gjort vedtak om at regjeringen «*så raskt som mulig skal legge fram et forslag til finansieringsmodell, som sikrer en rask utbygging og realisering av vindkraftverk til havs*».

Det er kun det første strekpunktet (direkte statsstøtte fra Enova) som vil framgå av statsbudsjettet, og som vil omfattes av handlingsregelen. Kostnadene som følger av de andre formene for støtte/rammevilkår, som reelt sett vil bli finansiert av fellesskapet, vil ikke bli synliggjort før om mange år. Det samme gjelder kostnader og ulemper i forhold til havmiljø og fiskerinæring.

Norges Fiskarlag har over tid gitt uttrykk for at staten bør unngå å gi massiv støtte til utbygging av vindkraftverk, der dette går på bekostning av havmiljø og en allerede etablert fiskerinæring. Vi forventer at dette blir tatt hensyn til når rammene for utbygging av vindkraftverk til havs skal fastsettes. Etter vår oppfatning bør utbyggingstakten av vindkraftverk i norske farvann heller ikke overstige det norske kraftbehovet.

Det bør også nevnes at en medvirkende årsak til at fiskerinæringa overhodet ikke ble lyttet til da Hywind Tampen-prosjektet ble gitt konsesjon, var at Equinor viste til at anlegget kunne bidra til en årlig utslippsreduksjon på inntil 200 000 tonn CO₂-ekvivalenter. Det viste seg å ikke være fullt ut riktig. Naturgassen en sparer ved å forsyne feltene Gullfaks og Snorre med vindkraft fra Hywind Tampen vil i stedet bli solgt til andre land, og vil da gi tilsvarende CO₂-utslipp der. Fiskerne vil måtte ta i bruk mindre gode fiskefelt, og dermed få økt sitt drivstofforbruk og sine CO₂-utslipp. I tillegg konstaterer vi at Hywind Tampen er en sentral del av et større prosjekt, som skal bidra til å utvinne ytterligere 17 mill. fat oljeekvivalenter på Gullfaks. Selve byggingen av kraftverket vil naturligvis også føre til visse utslipp. Etter vår oppfatning bør myndighetene fra nå av vurdere miljøeffekten av vindkraftverk til havs i et totalperspektiv, der endringer i CO₂-utslipp ses i en større internasjonal sammenheng.

I sum konstaterer vi at utkastet til veileder for arealtildeling, konsesjonsprosess og søknader for vindkraft til havs i alt for liten grad tar hensyn til fiskeriene. En lar med andre ord være å vektlegge at fiskerne gjennom mange generasjoner har brukt de aktuelle havområdene, og bragt på land fiskeråstoff for store verdier. Dette har igjen gitt arbeidsplasser og velstand langs kysten. Utkastet til veileder gjenspeiler derfor heller ikke Stortingets forutsetning om at *«det er avgjørende at en satsing på havenergi lar seg forene med god sameksistens med fiskeriinteressene»*. Den endelige veilederen må derfor bli langt mer tydelig på at hensynet til fiskerinæringa må prioriteres, der det oppstår konflikter i forhold til vindkraftutbygging i havområdene våre.

Ny stortingsmelding om arealbruk og sameksistens til havs?

Fiskerne har som nevnt opplevd en stor og økende konkurranse om sjøareal, ikke minst i forhold til petroleumsnæring og vindkraftutbygging. I de siste årene har det også blitt lagt til rette for marin gruvedrift og oppdrett til havs. Dersom disse nye marine satsingene ikke bygger på god nok kunnskap, og myndighetene heller ikke legger til rette for god samordning av arealbruken, kan utviklingen bli til skade for både miljøet, fiskerinæringa og samfunnet ellers.

Utenfor en nautisk mil av grunnlinja finnes det ingen lov som samordner arealbruken. I stedet er det utarbeidet forvaltningsplaner, i form av meldinger til Stortinget. Disse havforvaltningsplanene har ikke formelle koplinger til sektorlovgivningen, og de er etter vår oppfatning heller ikke godt nok egnet til å regulere alle de nye planlagte aktivitetene i norske havområder. Det er viktig at vi ikke fører en «bit-for-bit-politikk» for utbygging til havs. I stedet må nye virksomheter bygges ut i samsvar med det reelle behovet, og slik at eksisterende fiskeri- og miljøverdier blir ivaretatt.

På dette grunnlaget mener Norges Fiskarlag fortsatt det må utarbeides en egen dedikert stortingsmelding om arealbruk og sameksistens til havs. Sist gang dette ble gjort var for over 20 år siden (Meld. St. 12 (2001-2002) - Rent og rikt hav). Norges Fiskarlag har ved flere anledninger tatt opp denne viktige problemstillingen med regjeringen. Inntil nå har vi ikke blitt hørt.

Norges Fiskarlag bidrar gjerne til å utdype våre synspunkter. Vi ser også fram til et godt samarbeid med regjeringen og andre for å ivareta fiskerinæringas interesser i forhold til etablering av vindkraftverk til havs.

Med hilsen
Norges Fiskarlag

Sverre Johansen/s

Jan Henrik Sandberg/s

Kopi til: Medlemslag, Stortingets energi- og miljøkomite, Nærings- og fiskeridepartementet, Fiskeridirektoratet, Norges vassdrags- og energidirektorat, Miljødirektoratet, Sjøfartsdirektoratet og Havforskningsinstituttet.

Brevet er godkjent elektronisk og sendes uten håndskrevet signatur